

Financijska pismenost, obrazovne i potrošačke preferencije mladih

IZVORNI ZNANSTVENI RAD

Primljen: 10. 8. 2025.

Prihvaćen: 10. 12. 2025.

UDK

[336-028.31]-053.6/.81

<https://doi.org/10.59549/n.167.1-2.4>

doc. dr. sc. Irena Kiss

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli,
Fakultet za odgojne i obrazovne
znanosti, Pula

irena.kiss@unipu.hr

orcid.org/0000-0001-9246-8070

Dajana Cvek, mag. oec

Škola za turizam, ugostiteljstvo i
trgovinu Pula,

Regionalni centar kompetentnosti, Pula

dajana.cvek@skole.hr

orcid.org/0000-0002-7207-440X

Sažetak

U radu su prikazani rezultati institucionalnih istraživanja financijskog znanja, vještina i sposobnosti kojima se ističe problem financijskih kompetencija mladih, a zbog čega je provedeno istraživanje fokusirano na navedeni segment stanovništva, obuhvativši 169 ispitanika mladih od 30 godina srednje razine obrazovanja. Cilj istraživanja jest ispitati i prikazati razlike znanja i preferencija ispitanika uzimajući u obzir spol, gospodarsku djelatnost i veličinu mjesta prebivališta te otvoriti pitanje dostupnosti potrebnih informacija. Statistička analiza obuhvatila je hi-kvadrat test i Pearsonov koeficijent korelacije, a rezultati su ukazali na znatne razlike u odnosu na spol te dali uvid u skromno objektivno znanje o financijama, nepovjerenje u kvalitetu formalnih obrazovnih programa, ali i u visok stupanj svijesti o važnosti financijske pismenosti.

Ključne riječi: informacije; financijsko obrazovanje; financijska pismenost; financijsko znanje; obrazovni programi

Uvod

Osnovna odrednica gospodarskog prosperiteta i socijalne kohezije u svakom je društvu ljudski i socijalni kapital koji je rezultat kvalitetnog odgoja i obrazovanja. Polazeći od pojma učenja koji se odnosi na osobu i predstavlja određeno poboljšanje u prosudbama, upravljanju informacijama, razumijevanju, vrednotama i vještinama stečenim svim vrstama i oblicima obrazovanja, dolazi se do koncepta kompetencije odnosno skupine povezanih znanja, preferencija, umijeća i drugih osobnih karakteristika koje utječu na profesionalni razvoj pojedinca. Kompetencije se mogu mjeriti s pomoću opće prihvaćenih standarda te poboljšavati cjeloživotnim obrazovanjem i radom na osobnom razvoju (Kyriacou, 2001), uz poticaj za primjenu matematike u svakodnevnim situacijama i povezivanje apstraktnih principa s poznatim, konkretnim okolnostima (Ujević Vukić, 2024; Vidić i sur., 2020).

Ministarstvo financija Republike Hrvatske izradilo je *Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2021. do 2026. godine* (Ministarstvo financija Republike Hrvatske, 2021). Riječ je o međusektorskom dokumentu usmjerenom na razvoj kvalitete i unaprjeđivanje djelovanja svih sudionika obrazovnog procesa. Obuhvaća građane svih dobnih skupina i svih oblika obrazovanja, kao i propisane aktivnosti usmjerene svim kategorijama stanovništva, a predviđen je kao dokument podložan naknadnim prilagodbama u skladu s društvenim promjenama. Osobito je naglašena važnost kontinuirane interakcije javnog i privatnog sektora s ciljem jačanja i produblivanja suradnje (Ministarstvo financija, 2015).

Međutim, Republika Hrvatska još uvijek nema definirane programe sveobuhvatnog financijskog opismenjavanja i obrazovanja stanovništva, iako su razvoj financijskog tržišta i demografske promjene financijsko obrazovanje učinili neophodnim (Balen, 2017). Analizom u strateškom dokumentu *Republika Hrvatska – Dijagnostički pregled zaštite potrošača i financijske pismenosti* (Svjetska banka, 2010) ukazalo se na nedostatak sustavnog programa provedbe navedenog oblika edukacije. Financijsko opismenjavanje i informiranje provode se, iako povremeno i sporadično, a javna priopćenja na danu temu više su senzacionalističke nego analitičke i informativne prirode. U istom se izvješću kritizira i nedovoljna razina angažiranosti nevladinih udruga, nepostojanje kontinuiranih aktivnosti razrade i sustavnog promicanja financijske pismenosti te neadekvatan pristup informacijama s ciljem razumijevanja temeljnih financijskih postavki.

Na spomenuti dijagnostički pregled Svjetske banke Ministarstvo financija Republike Hrvatske odgovorilo je donošenjem *Nacionalnog strateškog okvira financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2021. do 2026. godine* (Ministarstvo financija Republike Hrvatske, 2021). U dokumentu se definiraju ciljevi usmjereni na

uspostavu podloge za sustavnu i sveobuhvatnu integraciju financijskog obrazovanja u odgojno-obrazovne procese. Okvir također predviđa uključivanje državnih tijela, jedinica lokalne i područne samouprave, nevladinih organizacija, financijskih institucija, profesionalnih i strukovnih udruženja, socijalnih partnera te relevantnih komunikacijskih mreža u razvoj i provedbu aktivnosti financijskog obrazovanja (Vlada Republike Hrvatske, 2015).

Nakon toga je usvojen *Akcijski plan za unapređenje financijske pismenosti* i osnovana Operativna radna grupa koja prati provedbu mjera te su definirane aktivnosti unaprjeđenja financijskih kompetencija stanovništva. Međutim, riječ je o još uvijek nedovoljno istraženoj temi kojoj nedostaje strateški okvir za strukturiranu provedbu, a obrazovne institucije, kao i ustanove za izobrazbu odraslih osoba, mjesta su na kojima je potrebno učvrstiti bazu.

Također je potrebno i osvrnuti se na međunarodni program procjene vještina i znanja usmjeren učenicima – Programme for International Student Assessment (PISA) kojeg provodi Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) u zemljama članicama, ali i u partnerskim zemljama, a kojim je obuhvaćen modul financijske pismenosti. Učenici Republike Hrvatske pokazali su nižu razinu poznavanja financija od prosjeka ostalih zemalja (Roth i sur., 2014). Istraživanje je obuhvatilo osobe mlađe od 18 godina zbog čega se rezultati ne mogu uzeti kao temelj zaključka o općoj razini financijske pismenosti u Hrvatskoj. Nakon objave rezultata obrazovne institucije u suradnji s vanjskim stručnjacima intenzivirale su provedbu financijskog opismenjavanja.

Svjetska je banka naglasila da je, pored kvalitetnog osiguranja zaštite potrošača, za dugoročnu financijsku stabilnost sustava svake države presudna upravo financijska pismenost cjelokupnog stanovništva, zbog čega je i od posebnog značaja njezino kontinuirano praćenje. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj definirala je što se podrazumijeva pod financijskom pismenošću – informiranost, znanje, vještine, ali i stavovi i ponašanja potrebni za ispravno odlučivanje i osiguranje dugoročne osobne financijske stabilnosti (Atkinson i Messy, 2012). Istraživanja usmjerena prema razinama financijske pismenosti uglavnom prate tri temeljne kategorije: znanje o financijama, financijsko ponašanje i odnos prema novcu.

Razlike u financijskoj pismenosti mogu se objasniti sociodemografskim varijablama, u prvom redu obrazovanjem, dohotkom kućanstva i radnim statusom (Vehovec i sur., 2015). Demografski i društveni čimbenici pokazali su da su osobe koje žive u povoljnijim ekonomskim prilikama uglavnom na višem stupnju financijske pismenosti te da starije osobe imaju kvalitetniju predispoziciju o navedenoj problematici. Pokazalo se i da muškarci imaju stabilnije financijske vještine od žena, ali se navedena razlika s vremenom ublažila. Hrvatska udruga banaka i Institut za finan-

cijsko obrazovanje proveli su istraživanje o financijskoj pismenosti tinejdžera koje je pokazalo da je 92 % ispitanika zabrinuto za svoju financijsku budućnost te da 85 % smatra potrebnim učiti o novcu (Ralašić, 2020).

Jedno od opsežnijih i relevantnijih istraživanja provele su 2015. Hrvatska narodna banka i Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga u suradnji s Ministarstvom financija. Mjerenje dobivenih rezultata provedeno je u organizaciji agencije Ipsos u skladu s metodologijom OECD-a. Navedeno istraživanje provedeno je na reprezentativnom uzorku od 1049 ispitanika, u dobi od 18 do 79 godina, a rezultati su kao prosječnu ocjenu financijske pismenosti građana Republike Hrvatske pokazali 11,7 bodova (od mogućih 21). Niža razina financijske pismenosti od prosjeka evidentirana je kod osoba mlađih od 19 godina (9,3 boda), a razinu višu od državnog prosjeka imale su visokoobrazovne osobe (12,8 bodova) i osobe s većim prihodima (12,8 bodova), kao i pojedinci koji žive u gradovima s više od 100 000 stanovnika (13,1 bod). Relevantnost istraživanja postigla se širokim dobnim rasponom obuhvata ispitanika, ali i metodologije, jer su isti mjerni instrumenti omogućili usporedbu s 30 zemalja članica OECD-a (Hrvatska narodna banka, 2015).

Kada je riječ o Republici Hrvatskoj, financijsko znanje čak 45 % građana ocijenjeno je sa 6 odnosno 7 (što je, prema tumačenju OECD-a, dobar pokazatelj financijske pismenosti). Alarmantna je činjenica da mlađe osobe pokazuju znatno nižu razinu (tek 3,6 bodova), što vrijedi i za segment stanovništva koji je stariji od 70 godina. Među ostalim pokazateljima mogu se istaknuti činjenice da je utjecaj inflacije na generalni porast životnih troškova osvijestilo tri četvrtine građana, a 80 % pokazalo je razumijevanje kamatnog koncepta (Hrvatska narodna banka, 2015).

Financijsko ponašanje građana Hrvatske dobilo je prosječnu ocjenu 4,6 (od maksimalnih 9) što ukazuje na nedostatak korelacije između financijskog znanja i ponašanja, odnosno postojanje značajnih raskoraka između znanja i svijesti s jedne i odgovornog reagiranja s druge strane. Kriterij „odnos prema novcu“ pokazuje da su građani Hrvatske ocijenjeni s 3 boda (od maksimalnih 5). Polovina ispitanika odgovorila je da trošenje opravdava postojanje novca i da živi za danas, bez ozbiljnijeg planiranja. Predočeni rezultati mogu poslužiti kao polazište za formiranje odgojno-obrazovnih sadržaja na svim obrazovnim razinama, uključujući i programe izobrazbe odraslih i cjeloživotnog obrazovanja.

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga provela je i 2022. istraživanje prema čijim je rezultatima financijska pismenost mladih građana u Hrvatskoj porasla za 6 postotnih bodova u usporedbi s podacima OECD-a iz 2019. Ispitanici su na 61 % postavljenih pitanja kojima se mjeri razina financijske pismenosti dali točan odgovor, u usporedbi s istraživanjem iz 2019. kada je navedeni postotak iznosio 55 % (Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, 2022). Prema istraživanju pro-

vedenom po istoj metodologiji OECD-a, na uzorku od 1000 građana u dobi od 20 do 35 godina, pomak u povećanju financijske pismenosti jest evidentan, ali uz dosta prostora za napredak. Financijsko znanje, financijsko ponašanje i odnos prema novcu kategorije su koje su se uzete u obzir i u istraživanju u ovom radu, s naglaskom na razlike između muškaraca i žena.

2. Metodologija

Prilikom provedbe istraživanja sastavljena je *online* Microsoft Forms anketa „Financijska pismenost” sastavljena od 20 pitanja zatvorenog i otvorenog tipa. Anketa je u potpunosti provedena anonimno, ispitanici su sudjelovali dobrovoljno i bili upoznati s ciljem istraživanja. Obuhvaćen je uzorak od 169 sudionika mladih od 30 godina, srednje razine obrazovanja, koji su deskriptivnom analizom segmentirani u odnosu na spol, dob, gospodarsku djelatnost, vrstu obrazovanja i veličinu mjesta prebivališta, što je u tekstu prikazano tabelarno. Statistička analiza obuhvatila je Hi-kvadrat test koji se upotrebljava prilikom utvrđivanja odstupanja od frekvencija koje se očekuju pod određenom hipotezom. Nakon toga je provedena korelacijska analiza da bi se utvrdilo postoje li povezanosti između sociodemografskih karakteristika ispitanika i njihova ponašanja te između sociodemografskih karakteristika i financijske pismenosti.

Cilj istraživanja bio je ispitati i prikazati razlike znanja i preferencija ispitanika uzimajući u obzir spol, gospodarsku djelatnost i veličinu mjesta prebivališta te otvoriti pitanje dostupnosti potrebnih informacija. U radu su analizirani odgovori koji se odnose na izvore informacija, mogućnosti štednje/ulaganja, stavove prema štednji i potrošnji te znanja o kamatnim stopama, sigurnijem povratu novca, disperziji rizika, pravovremenom podmirivanju novčanih obveza i načinima štednje/investiranja. Prikazane su okosnice istraživanja Hrvatske narodne banke i Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga provedenog u suradnji s Ministarstvom financija.

Relevantnost politika financijskog obrazovanja priznata je na najvišoj globalnoj političkoj razini: 2012. čelnici skupine G20 prihvatili su OECD/INFE načela o nacionalnim strategijama za financijsko obrazovanje kojima se posebno identificira mlade kao jednu od prioritetnih populacija (Organisation for Economic Cooperation and Development Paris, 2014). S obzirom na to da su i institucionalna istraživanja pokazala najnižu razinu pismenosti i najveće probleme kod mladih osoba, istraživanje provedeno za potrebe ovog rada obuhvatilo je ispitanike koji u najvećem dijelu pripadaju tom segmentu stanovništva, a u cilju usporedbe odgovora osoba različitog spola, obrazovnog usmjerenja i veličine mjesta prebivališta. Istraživanje je usmjereno prema potrošačkim preferencijama, mišljenju o najvjerodostojnijim izvorima

informacija, sklonosti ulaganju, snalaženju u kamatnom računu te financijskim navikama i preferencijama mladih osoba različita spola.

2.1. Deskriptivna analiza provedenog istraživanja

Promatraju li se rezultati prijašnjih institucionalnih istraživanja financijskog znanja te vještina i sposobnosti stanovništva, jedan od istaknutih problema na kome je potrebno dodatno raditi jest financijska pismenost. U anonimnom, dobrovoljnom anketnom istraživanju obuhvaćen je uzorak od 169 mladih ispitanika s područja Republike Hrvatske, srednje razine obrazovanja.

Tablica 1. Sociodemografski profil ispitanika

Varijabla	Uzorak	% ispitanika	Varijabla	Uzorak	% ispitanika
Spol			vrsta obrazovanja		
M	80	47,3			
Ž	89	52,7	srednja škola	169	100
Dob					
< 20	167	98,8			
21 – 30	1	0,6			
41 – 50	1	0,6	prebivalište		
			< 10 000 stanovnika	71	42
			10 000 – 100 000	95	56,2
Gospodarska djelatnost			> od 100 000	3	1,8
Komercijalna	62	36,7			
Trgovačka	19	11,2			
Ugostiteljska i turistička	82	48,5			
Ekonomska	2	1,2			
Ostalo	4	2,4			

Uzorak je obuhvatio 52,7 % ženskih i 47,3 % muških ispitanika. Nadalje, 56,2 % ispitanika živi u gradovima koji broje između 10 000 i 100 000 stanovnika, 42 % u mjestima manjim od 10 000 i 1,8 % u gradovima većim od 100 000 stanovnika. U odnosu na gospodarsku djelatnost većina ispitanika (48,5 %) pripada djelatnosti

ugostiteljstva i turizma, 36,7 % komercijalnoj, 11,2 % trgovačkoj, a 1,2 % ekonomskoj djelatnosti.

Deskriptivna analiza izvora informacija o mogućnostima štednje/ulaganja/financija koji se upotrebljavaju pokazala je da najveći udio ispitanika, njih 58 %, potrebne informacije o mogućnostima štednje i ulaganja dobiva od obitelji i prijatelja, a 29,6 % putem medija. Najmanji udio ispitanika, njih 11,8 %, dobiva konkretne informacije o mogućnostima štednje i ulaganja u obrazovnoj instituciji ili ih pronalazi samostalno. Štedjeti što češće pokušava 58 % ispitanika, 29,6 % štedi uvijek kad se ukaže prilika, dok 10,1 % ispitanika nikada ne štedi. Najmanji broj ispitanika, njih 1,8 % želi štedjeti, ali ne može ili smatra da trenutačno nije povoljno vrijeme za štednju.

Ako se promatra sklonost potrošnji, 67,5 % ispitanika sklono je dio novaca potrošiti, a dio sačuvati, što je u skladu s novim podacima o razmišljanju prije kupnje i pažljivosti prema novcu. Očito je da većina ispitanika prakticira **umjeren i kontroliran pristup potrošnji**. Međutim, samo je 54,4 % ispitanika pažljivo prema novcu koji posjeduje, a njih 39,1 % djelomično se slaže s navedenom tvrdnjom. Najmanji udio ispitanika (6,5 %) smatra se nedovoljno pažljivima prema novcu koji posjeduju.

Polovina ispitanika (50,9 %) prije kupovine uvijek pažljivo razmišlja mogu li si određenu stvar priuštiti, 35,5 % razmišljaju ponekad, dok 13,6 % uopće ili uglavnom ne razmišlja o svojim financijskim mogućnostima. Čak 63,9 % mladih smatra da novac ne postoji da bi se odmah potrošio, a 32,5 % djelomično se slaže s tom tvrdnjom. Najmanji broj ispitanika (3,6 %) smatra da novac postoji da bi se odmah potrošio.

O disperziji rizika razmišlja 64,5 % ispitanika, koji smatraju da je novac sigurnije štedjeti na više mjesta, dok se gotovo trećina, odnosno 32,5 %, ne slaže s navedenom tvrdnjom. Prema mišljenju 43,8 % sudionika, najvjerodostojnije informacije vezane za financije mogu se dobiti u bankama i ostalim financijskim institucijama, 27,2 % ispitanika dobiva ih razgovorom s obitelji i prijateljima, a 16 % smatra da se sve potrebne informacije nalaze na internetu. Najmanje ispitanika (13 %) doživljava obrazovne institucije kao najvjerodostojnija mjesta.

Najveći udio, 66,3 % ispitanika, uspjelo je uštedjeti novac u posljednjih godinu dana, 3 % bilo je u tome djelomično uspješno, a gotovo trećina ispitanika (30,8 %) nije uspjela štedjeti. Više od polovine ispitanika (54,4 %) uspijeva ili uglavnom uspijeva (29 %) platiti račune i pravovremeno podmiriti svoje obveze, ali 16,5 % u tome nije, odnosno uglavnom nije uspješno. Čak 55 % sudionika smatra da nema dovoljno znanja o načinima štednje i investiranja. S druge strane, **43,8 %** ispitanika procjenjuje da posjeduje dovoljno znanja, dok **1,2 %** smatra da je djelomično informirano.

Navedeni rezultati pružili su uvid u financijske navike i preferencije mladih te ukazali na razvijenu svijest o potrebi za dodatnom edukacijom i kvalitetnijem informiranju usmjerenom prema financijskim pitanjima.

2.2. Statistička analiza

Statistička analiza provedenog istraživanja obrađena je s pomoću SPSS 13.0 sučelja uporabom Hi kvadrat testa kao jednog od najprikladnijih alata za istraživanje odstupanja dobivenih frekvencija od očekivanih, a pokazuje vjerojatnost povezanosti određenih varijabli (Rozga, 2003). Hi-kvadrat test upotrebljava se da bi se utvrdila povezanost između dviju kategoričkih varijabli, a njegova je osnovna pretpostavka neovisnost promatranih komponenti. Ako postoji značajna povezanost, znači da su promjene u jednoj varijabli povezane s promjenama u drugoj. U nastavku su tablično prikazani rezultati koji se odnose na financijsko ponašanje i financijsku pismenost ispitanika. Nakon Hi kvadrat testa odnos promatranih varijabli utvrđen je i Pearsonovim koeficijentom korelacije.

2.3. Financijsko ponašanje ispitanika

Međuovisnost između spola i financijskih varijabli, a među kojima su znanja o štednji, investiranju i načinima potrošnje, ušteda tijekom godine, podmirenje novčanih obveza, izbor vjerodostojnih izvora informacija, posjedovanje novca i načini kupovine, analizirana je u svrhu identifikacije obrazaca i razlika između muškaraca i žena. Usporedba rezultata imala je za cilj stvoriti cjelovitu sliku navedene međuovisnosti te doprinijeti dubljem razumijevanju utjecaja spola na financijske prakse. U nastavku se donose postavljene hipoteze.

H1: Ne postoji međuovisnost između spola i znanja o načinima štednje i investiranja.

U Tablici 2 prikazani su dobiveni rezultati (Pearsonov hi-kvadrat 2,433, p-vrijednost 0,296) na temelju kojih se, na razini značajnosti od 0,05, ne može odbaciti hipoteza H1 te se zaključuje da nema statistički značajnih razlika kojima bi se podržalo postojanje međuovisnosti između spola i znanja o načinima štednje i investiranja. Ovim se zaključkom potvrđuju i rezultati linearne povezanosti, odnosno p-vrijednost iznosi **0,145**, što dodatno upućuje na **izostanak linearne veze** između navedenih varijabli. Prema dobivenim rezultatima, razina znanja o štednji i investiranju **ne razlikuje se statistički značajno između muškaraca i žena**.

H2: Ne postoji međuovisnost između spola i načina potrošnje novca.

Analizirajući rezultate testa međuovisnosti između spola i načina potrošnje novca koji su prikazani u Tablici 2, primjećuje se da Pearsonov hi-kvadrat vrijednost iznosi značajnih 9,460, a p-vrijednost izrazito je niska, odnosno iznosi 0,019, što je

rezultat koji ukazuje na mogućnost odbacivanja nulte hipoteze. Vidljivo je da postoji statistički značajna međuovisnost između spola i načina potrošnje novca. Ovi podatci sugeriraju da razlike u spolu imaju utjecaj na to kako pojedinci biraju potrošnju.

H3: Ne postoji međuovisnost između spola i sigurnosti mjesta štednje.

U ovom slučaju u Tablici 2 pokazuju se rezultati Pearsonova hi-kvadrat testa koji ukazuju na nemogućnost odbacivanja postavljene hipoteze, što sugerira da razlike u spolu ne pokazuju značajan utjecaj na percepciju sigurnosti mjesta na kojem se štedi novac.

H4: Ne postoji međuovisnost između spola i uštede novca tijekom godine dana.

Pearsonov hi-kvadrat u Tablici 2 vodi zaključku da ne postoji međuovisnost između spola i uštede, odnosno rezultati sugeriraju da razlike u spolu ne pokazuju značajan utjecaj na ponašanje vezano za štednju u definiranom vremenskom okviru.

H5: Ne postoji međuovisnost između spola i podmirivanja novčanih obveza.

Analizom rezultata testa međuovisnosti između **spola i pravovremena podmirivanja novčanih obveza**, prikazanih u Tablici 2, uočava se da Pearsonov hi-kvadrat iznosi **7,220**, dok je p-vrijednost **0,065**. Budući da je p-vrijednost nešto viša od uobičajene razine značajnosti od 0,05, **nema dovoljno statističkih dokaza za odbacivanje nulte hipoteze**, što znači da se ne može potvrditi postojanje statistički značajne povezanosti između spola i podmirivanja financijskih obveza.

H6: Ne postoji međuovisnost spola i najvjerodostojnijih izvora informacija o financiranju.

Analizirajući rezultate testa međuovisnosti između **spola i najvjerodostojnijih izvora informacija o financiranju**, prikazanih u Tablici 2, uočava se da Pearsonov hi-kvadrat iznosi **6,310**, dok p-vrijednost iznosi **0,097**. Budući da je p-vrijednost veća od uobičajene razine značajnosti (0,05), **nema dovoljno statističkih dokaza za odbacivanje šeste hipoteze**. To znači da se ne može potvrditi postojanje statistički značajne povezanosti između spola i izvora informacija koje ispitanici smatraju najvjerodostojnijima.

H7: Ne postoji međuovisnost između spola i načina kupovine.

Analizom rezultata testa međuovisnosti između **spola i načina kupovine**, prikazanih u Tablici 2, uočava se da Pearsonov hi-kvadrat iznosi **3,449**, p-vrijednost iznosi **0,178**, **pa se sedma hipoteza ne može odbaciti**, odnosno ne može se potvrditi

postojanje statistički značajne povezanosti između spola i načina na koji ispitanici pristupaju kupovini.

Tablica 2. Rezultati hi-kvadrat testova međuovisnosti između spola i financijskih ponašanja

Hipoteza	Varijabla	Pearsonov χ^2 -kvadrat	p- vrijednost	Zaključak ($\alpha = 0,05$)
Ne postoji međuovisnost između spola i znanja o načinima štednje i investiranja	znanje o štednji i investiranju	2,433	0,296	nije moguće odbaciti H1
Ne postoji međuovisnost između spola i načina potrošnje novca	način potrošnje novca	7,932	0,019	odbacuje se H2 → postoji povezanost
Ne postoji međuovisnost između spola i sigurnosti mjesta štednje	sigurnost mjesta štednje	2,009	0,366	nije moguće odbaciti H3
Ne postoji međuovisnost između spola i uštede tijekom godine	ušteda tijekom godine	0,370	0,831	nije moguće odbaciti H4
Ne postoji međuovisnost između spola i podmirivanja novčanih obveza	podmirivanje obveza	7,220	0,065	nije moguće odbaciti H5 (granična vrijednost)
Ne postoji međuovisnost između spola i izvora financijskih informacija	izvori informacija	6,310	0,097	nije moguće odbaciti H6
Ne postoji međuovisnost između spola i načina kupovine	način kupovine	3,449	0,178	nije moguće odbaciti H7

U Tablici 2 prikazuju se objedinjeni rezultati hi-kvadrat testova provedenih s ciljem ispitivanja međuovisnosti između spola i različitih aspekata financijskog ponašanja prema kojima je statistički značajna povezanost utvrđena kod načina potrošnje novca ($p = 0,019$). Dobiveni rezultati sugeriraju da su financijska ponašanja u najvećoj mjeri nezavisna o spolu, osim kada je riječ o potrošačkim obrascima i načinima podmirivanja novčanih obveza.

2.4. Financijska pismenost ispitanika

Nakon analize financijskog ponašanja fokus je prebačen na financijsku pismenost ispitanika u četirima ključnim područjima, uz analizu utjecaja spola. Istražuje se razina znanja o štednji između žena i muškaraca, istražujući njihove strategije i razumijevanje važnosti štednje, kao i povezanost između spola i znanja o utjecaju inflacije na vrijednost novca te ispitujući svijest ispitanika o navedenom ekonomskom čimbeniku. Slijedi analiza razumijevanja ključnog financijskog koncepta, kamata, s ciljem prepoznavanja potreba za edukacijom ili informiranjem. Zaključno, istražuje se međuovisnost između spola i znanja o kupovini vrijednosnih papira, pružajući uvid u stupanj razumijevanja ispitanika o procesima i strategijama ulaganja na financijskom tržištu.

Stoga je postavljeno sljedeće istraživačko pitanje: Ako je kamatna stopa na štednom računu 2 %, a inflacija 3 % godišnje, koliko bi za godinu dana taj novac vrijedio u odnosu na prijašnje stanje?

Na temelju postavljenog istraživačkog pitanja postavljena je i sljedeća hipoteza:

H8: Ne postoji međuovisnost između spola i znanja o vrijednosti novca uslijed inflacije.

Tablica 3. Unakrsna tablica

		Zadatak vrijednost_novca				Ukupno	
		Isto	Manje	Više	Ne znam		
Spol	ženski	Frekvencija	3	19	11	56	89
		% unutar „spol“	3,4 %	21,3 %	12,4 %	62,9 %	100,0 %
		% unutar „zadatak vrijednost novca“	60,0 %	43,2 %	47,8 %	57,7 %	52,7 %
	muški	% ukupno	1,8 %	11,2 %	6,5 %	33,1 %	52,7 %
		Frekvencija	2	25	12	41	80
		% unutar „spol“	2,5 %	31,3 %	15,0 %	51,3 %	100,0 %
	% unutar „zadatak vrijednost novca“	40,0 %	56,8 %	55,2 %	42,3 %	47,3 %	
	% ukupno	1,2 %	14,8 %	7,1 %	24,3 %	47,3 %	

		Zadatak vrijednost_novca				Ukupno
		Isto	Manje	Više	Ne znam	
Ukupno	Frekvencija	5	44	23	97	169
	% unutar „spol“	3,0 %	26,0 %	13,6 %	57,4 %	100,0 %
	% unutar „zadatak vrijednost novca“	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
	% ukupno	3,0 %	26,0 %	13,6 %	57,4 %	100,0 %

Najveći udio sudionika, više od polovine, ne zna odgovoriti na postavljeno pitanje što je prikazano u Tablici 3. Rezultati pokazuju različite percepcije o utjecaju kamatne stope i inflacije na vrijednost novca, pri čemu je evidentno da postoji veća nesigurnost među ženama.

Tablica 4. Hi-kvadrat test

	Vrijednost	Ss	P-vrijednost
Pearsonov χ^2 -kvadrat	2,910 ^a	3	,406
Odnos vjerojatnosti	2,915	3	,405
Linearna povezanost	1,855	1	,173
Opseg	169		

Rezultati prikazani u Tablici 4 ukazuju na nedostatak statističke značajnosti te se ne može tvrditi da postoji međuovisnost između spola i znanja o promjeni vrijednosti novca uslijed inflacije.

Na temelju slaganja s izjavom „Smatram da kupovina dionica jedne tvrtke pruža sigurniji povrat novca nego ulaganje u investicijski fond.“ ispitana je hipoteza H9.

H9: Ne postoji međuovisnost između spola i znanja o kupovini vrijednosnih papira.

Tablica 5. Međuovisnost između spola i znanja o kupovini vrijednosnih papira

Unakrsna tablica		Kupovina dionice jedne tvrtke pruža sigurniji povrat			Ukupno	
		Točno	Netočno	Ne znam		
Spol	ženski	Frekvencija	25	20	44	89
		% unutar „spol“	28,1 %	22,5 %	49,4 %	100,0 %
		% unutar „kupovina dionice jedne tvrtke pruža sigurniji povrat“	44,6 %	52,6 %	58,7 %	52,7 %
		% ukupno	14,8 %	11,8 %	26,0 %	52,7 %
	muški	Frekvencija	31	18	31	80
		% unutar „spol“	38,8 %	22,5 %	38,8 %	100,0 %
		% unutar „kupovina dionice jedne tvrtke pruža sigurniji povrat“	55,4 %	47,4 %	41,3 %	47,3 %
		% ukupno	18,3 %	10,7 %	18,3 %	47,3 %
Ukupno	Frekvencija	56	38	75	169	
	% unutar „spol“	33,1 %	22,5 %	44,4 %	100,0 %	
	% unutar „kupovina dionice jedne tvrtke pruža sigurniji povrat“	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	
	% ukupno	33,1 %	22,5 %	44,4 %	100,0 %	

Rezultati istraživanja prikazani u Tablici 5 pokazuju da četvrtina sudionika izražava uvjerenje da je kupovina dionica jedne tvrtke sigurniji način povrata novca, dok gotovo četvrtina ima suprotno mišljenje. Analiza po spolu ukazuje na to da žene imaju veću sklonost prema navedenoj vrsti ulaganja.

Tablica 6. Hi-kvadrat test

	Vrijednost	Ss	P-vrijednost
Pearsonov χ^2 -kvadrat	2,529	2	,282
Odnos vjerojatnosti	2,535	2	,282
Linearna povezanost	2,503	1	,114
Opseg	169		

Rezultati prikazani u Tablici 6 ne pružaju statistički značajne dokaze prema kojima se ne može potvrditi postojanje međuovisnosti između spola i znanja o kupovini vrijednosnih papira ili o ulaganju u investicijske fondove.

Da bi se utvrdio suodnos između promatranih varijabli, slijedi Pearsonov koeficijent korelacije kojim se mjeri intenzitet i smjer povezanosti dviju promatranih varijabli.

2.5. Pearsonov koeficijent korelacije

Pearsonov koeficijent korelacije pokazuje postojanje povezanosti varijabli te intenzitet (jačinu) promatrane korelacije. Pozitivna korelacija dviju varijabli prisutna je kada rast varijable x rezultira rastom varijable y pri čemu je određena vrijednost jedne varijable povezana s višom vrijednosti druge varijable (koeficijent korelacije poprima vrijednosti veće od 0, ali manje od + 1). Negativna korelacija dviju varijabli prisutna je kada linearnom porastu prve varijable odgovara linearni pad druge varijable te ju karakterizira koeficijent korelacije čija je vrijednost manja od 0, a veća od - 1 (Horvat i Mijoč, 2018).

Osim koeficijenta važno je ocijeniti i statističku značajnost korelacije s pomoću p -vrijednosti kojom se ukazuje na vjerojatnost da je promatrana korelacija rezultat slučajnosti. U navedenom istraživanju u obzir je uzeta razina značajnosti od 5 % koja određuje prag ispod kojeg se korelacija smatra statistički značajnom. Drugim riječima, prihvaća se 5 % rizika da korelacija može biti posljedica slučajnosti ili varijacije u podacima. Svaka p -vrijednost (vjerojatnost da je promatrana korelacija rezultat slučajnosti) manja od 0,05 tumači se kao statistička značajnost na razini od 5 %.

Tablica 7. Korelacija između snalaženja u kamatnom računu i spola ispitanika

Varijabla	Pearsonov koeficijent korelacije	Snalaženje u kamatnom računu
Spol	Pearson Correlation	-,267
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	169

Pearsonov koeficijent korelacije mjeri jačinu i smjer veze između dviju varijabli. Rezultat iz Tablice 7, odnosno $-0,267$ ima negativan predznak ($-$), što ukazuje na negativnu korelaciju između spola ispitanika i njihove sposobnosti rješavanja kamatnih računa. Žene su, u navedenom kontekstu, manje vješte u usporedbi s muškarcima. Dobivena vrijednost od $0,000$ ukazuje na statistički značajnu korelaciju, što znači da je veza između spola ispitanika i snalaženja u kamatnom računu stvarna i nije rezultat slučajnosti.

3. Rasprava

Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na činjenicu da mladi informacije uglavnom dobivaju iz neformalnih izvora te da obrazovne institucije imaju relativno malen utjecaj na njihove odluke. Većina ispitanika pokazuje odgovorno ponašanje, razmišlja o financijskim mogućnostima i nastoji postići i održati ravnotežu između štednje te potrošnje i štednje, koja je istaknuta kao bitna i pozitivno vrednovana. Unatoč tomu, značajan udio nije siguran u svoju financijsku disciplinu, a pokazale su se i nedostatnosti u poznavanju osnovnih financijskih pojmova.

Analiza međuovisnosti između spola i financijskog ponašanja pokazala je značajnu razliku u načinu potrošnje novca, što je ukazalo na različite potrošačke obrasce muškaraca i žena. Ostale varijable, među kojima su uštede tijekom godine, podmirivanje financijskih obveza, izbor izvora informacija i način kupovine, nisu ukazale na statistički značajne razlike između spolova.

Analiza financijske pismenosti ukazala je na značajne nedostatke jer više od polovine ispitanika smatra da su njihova znanja o štednji i investiranju nedostatna, a navedeno su potvrdili konkretni zadatci vezani za kamatne stope, ulaganje i inflaciju. Značajan udio ispitanika ne percipira ispravno sigurnost ulaganja i ima problema s percepcijom koncepta inflacije. Kada se promatraju razlike između ispitanika i ispitanica, Pearsonov koeficijent korelacije ukazao je na postojanje statistički značajne negativne veze između spola i snalaženja u kamatnim računima te ukazao na lošije

rezultate kod žena. Iako razlike između spolova uglavnom nisu presudne, osim u pojedinim specifičnim obrascima potrošnje i u matematičko-financijskim vještinama, navedeni rezultat otvara prostor za ciljne programe financijske edukacije.

Sveukupno, analiza provedenog istraživanja detektirala je odgovorno financijsko ponašanje ispitanika, ali i izraženu potrebu za kvalitetnijom financijskom edukacijom. Može se zaključiti da formalno obrazovanje trenutno ne doprinosi povjerenju ni razvoju financijskog znanja, zbog čega se ispitanici u većoj mjeri oslanjaju na neformalne izvore informacija.

Istraživanje je ukazalo i na potrebu usvajanja postupka za procjenu financijske pismenosti i donošenje modela obrazovanja utemeljenog na uskoj suradnji između obrazovnih i financijskih institucija, uz neophodnu potporu gospodarskih subjekata. Tako bi se povećalo povjerenje u obrazovni sustav koje je trenutno prema rezultatima istraživanja na relativno niskoj razini, a informacije bi bile pravovremene, kvalitetne i u skladu s individualnim potrebama. Kad je riječ o povjerenju i odgovornosti, ne smije se izostaviti ni uloga obitelji jer se donošenje prvih malih odluka, upoznavanje s novcem i financijskim proizvodima i promicanje odgovornog odnosa veže upravo za njezin utjecaj (Lusardi i Tufano, 2009). Zatim na red dolaze financijske institucije, gospodarski sektor i poslodavci kao spona između tržišta rada i obrazovnog sustava.

Do sada se među značajnijim naznakama početka provedbe sustavnog financijskog osvješćivanja mogu navesti međupredmetni i interdisciplinarni sadržaji programa *Građanskog odgoja i obrazovanja za osnovne i srednje škole* kojim je predviđeno i financijsko područje, a program je s eksperimentalnom provedbom započeo još u školskoj 2012./2013. te se u određenoj mjeri provodi i danas. Posebna pozornost posvećena je uključivanju vanjskih financijskih savjetnika u odgojno-obrazovni proces. No nakon eksperimentalnog dijela programa ideja se počela gasiti, pa financijska pismenost kao obvezna tema u većini obrazovnih ustanova ipak nije zaživjela kao dio redovnih nastavnih programa, a financijsko obrazovanje nastavilo se provoditi sporadično i nesustavno. Primjećuje se i da nastavnici nemaju kontinuirana i dostatna stručna usavršavanja iz navedenih područja zbog čega se pojedinci okreću medijima kao izvorima potrebnih informacija, što pojačava njihovu odgovornost i ulogu u procesu neformalnog obrazovanja. Navedeno naglašava potrebu i obrazovnu dobrobit učenika u individualiziranoj nastavi i personaliziranom učenju uz podršku suvremenih medija (Topolovčan, 2023).

Zaključno, znanstveni doprinos provedenog istraživanja ogleda se u skretanju pozornosti na važnost promicanja financijske pismenosti, pri čemu se ne smiju zanemariti ni ograničenja istraživanja koja se odnose na veličinu uzorka, potencijalnu

subjektivnost u odgovorima i nedostatak longitudinalne komponente koja bi omogućila promjene promatranih varijabli tijekom vremena.

4. Zaključak

Za kvalitetan život, a ujedno i za razvoj socijalne i građanske kompetencije, neophodna je financijska pismenost koja je i osnovna tema ovog rada. Unatoč nepostojanju jedinstvena objašnjenja pojma financijske pismenosti, ipak se prema svakom tumačenju financijske pismenosti podrazumijevaju elementarna znanja potrebna za život u uvjetima koje postavlja suvremeno društvo. Nedostatna financijska pismenost uzrok je neadekvatna odnosa prema novcu koji za sobom povlači osobne i socijalne probleme, a pojedinačni problemi prerastaju u problem društva koje ima odgovornost omogućiti sustavnu, kvalitetnu financijsku izobrazbu. U skladu s definicijom Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj riječ je o skupu osnovnih znanja potrebnih za normalno funkcioniranje u suvremenim društvima, a zbog čega financijska pismenost predstavlja neophodnu temeljnu vještinu uvjetovanu globalizacijom, demografskim kretanjima i promjenama na financijskim tržištima. Ona je usko povezana s društvenim prosperitetom, kvalitetom života i prohodnošću tržišta rada, što znači da financijske edukacije moraju biti kontinuirane, osmišljene i usklađene s individualnim potrebama.

Navedenu kategoriju nedostatno je samo identificirati kao potrebu, odnosno potrebno je uvesti financijsko obrazovanje koje će biti dostupno, prihvatljivo i razumljivo svim segmentima stanovništva. Time se ostvaruje osnovna svrha financijske pismenosti koja je usmjerena prema postizanju i održavanju osobne financijske stabilnosti. Zabrinjavajući rezultat provedenog istraživanja jest i to da tek nešto više od polovine ispitanika redovito prati svoje financijske izdatke i pravovremeno podmiňuje financijske obveze.

Istraživanjem su potvrđene hipoteze prema kojima postoji statistički značajna razlika između potrošačkih mišljenja o najvjerodostojnijim izvorima informacija o investiranju ispitanika u odnosu na spol. Analiza dobivenih odgovora pokazala je da su osobe koje žive u većim mjestima informiranije i sklonije štednji i ulaganju. Utvrđena je i statistički značajna povezanost između načina potrošnje i percepcije novca, kao i između spola i snalaženja u kamatnom računu, pri čemu se detektirala veća nesigurnost među ženama, kao i svijest o potrebi dodatne edukacije. Analiza po spolu pokazala je i veću sklonost žena prema ulaganju u vrijednosne papire.

Potrebno je naglasiti i da više od polovine ispitanika svoje znanje o načinima štednje i investiranju samoprocjenjuje nedovoljnim. Navedeno ponovno otvara pitanje dostupnosti informacija, njihove razumljivosti i frekventnosti, ali prije svega

pitanje povjerenja. Rezultati analize koji su pokazali da se većina ispitanika za savjet ili informacije ne bi obratila obrazovnim ustanovama signaliziraju potrebu razvija-
nja verificiranih, relevantnih i široko dostupnih programa financijske pismenosti.

Bitnu ulogu u financijskom opismenjavanju stanovništva, pored uvođenja obve-
znih sadržaja u redovite odgojno-obrazovne programe izobrazbe odraslih, imaju i
mediji koji utječu na dostupnost aktualnih financijskih informacija. Programi infor-
miranja i edukacije najčešće se odnose na izradu osobnih i obiteljskih financijskih
planova i donošenje odluka usklađenih s individualnim mogućnostima i potrebama.
Tako se povećava razina osviještenosti i potiče odgovorno ponašanje pojedinaca u
odnosu na potencijalne financijske rizike.

Literatura

- Atkinson, A. i Messy, F. (2012). Measuring Financial Literacy: Results of the OECD/INFE
Pilot Study, Organisation for Economic Cooperation and Development Working Papers
on Finance, *Insurance and Private Pensions*, No. 15. https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/measuring-financial-literacy_5k9csfs90fr4-en
- Balen, M. (2017). Financijska pismenost i obrazovanje u Hrvatskoj. *Političke analize*, 8(32),
22–26. <https://hrcak.srce.hr/196993>
- Horvat, J. Mijoč, J. (2018). *Osnove statistike*. Naklada Ljevak.
- Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga. (2022). Istraživanje Hanfe: Koliko mladi
poznaju financijske usluge koje koriste? <https://www.hanfa.hr/vijesti/istrazivanje-hanfe-koliko-mladi-poznaju-financijske-usluge-koje-koriste/>
- Hrvatska narodna banka. (2015). Mjerenje financijske pismenosti i financijske uključenosti u
Republici Hrvatskoj. https://www.hnb.hr/documents/20182/499482/hp04022016_prezentacija.pss/120e9a61-eb20-4410-8efe-372a6e27afde?t=1455521700330
- Kyriacou, C. (2001). *Temeljna nastavna umijeća*. Rijeka: Educa.
- Lusardi, A. i Tufano, P. (2009). Debt Literacy, Financial Experiences, and Overindebtedness.
NBER Working Paper No. 14808. https://www.researchgate.net/publication/48264008_Debt_Literacy_Financial_Experiences_andOverindebtedness
- Ministarstvo financija Republike Hrvatske. (2021). *Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2021. do 2026. godine*. Narodne novine, br. 68/2021. Preuzeto 1. veljače 2026. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_06_68_1316.html
- Organisation for Economic Cooperation and Development Paris. (2014). Financial Education for Youth: The Role of Schools. <https://www.oecd.org/education/financial-education-for-youth.html>
- Ralašić, M. (2020). Istraživanje financijske pismenosti tinejdžera u Hrvatskoj. *Hrvatska udruga banaka*. <https://www.hub.hr/hr/hub-i-stedopis-proveli-prvo-veliko-istrazivanje-financijske-pismenosti-tinejdzera-u-hrvatskoj>
- Roth, M., Gregurović, M., Markočić Dekanić, A. i Ružić, D. (2014). *PISA 2012, Financijska pismenost*. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja – PISA.
- Rozga, A. (2003). *Statistika za ekonomiste*. Split: Ekonomski fakultet.

- Svjetska banka. (2010, 5. svibnja). Svjetska banka naglašava važnost financijskog obrazovanja i zaštite potrošača za hrvatske potrošače. Preuzeto 1. veljače 2026. <https://www.worldbank.org/hr/news/press-release/2010/05/05/world-bank-underscores-importance-of-financial-education-and-consumer-protection-for-croatias-consumers>
- Topolovčan, T. (2023). Novi mediji, individualizirana nastava i personalizirano učenje: elaboracija i rekapitulacija povijesne didaktičke aspiracije u digitalnom dobu. *Napredak*, 164(3–4), 329–346. <https://doi.org/10.59549/n.164.3-4.7>
- Ujević Vukić, M. (2024). Neki korelati školskog uspjeha iz matematike u gimnaziji. *Napredak*, 165(3–4), 303–319. <https://doi.org/10.59549/n.165.3-4.7>
- Vehovec, M., Rajh, E. i Škrebilin Kirbiš, I. (2015). Financijska pismenost građana u Hrvatskoj. *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 24(1(136)), 53–75. <https://hrcak.srce.hr/file/206644>
- Vidić, T., Smetko, S. i Maričić, A. (2020). Strah od matematike učenika u osnovnoj školi. *Napredak*, 161(3–4), 203–219. <https://hrcak.srce.hr/249636>
- Vlada Republike Hrvatske. (2015). *Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2015. do 2020. godine*. Narodne novine, br. 11/2015. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2015_01_11_224.html

Financial Literacy, Educational, and Consumer Preferences of Young People

Abstract

The paper presents the results of an institutional survey on financial knowledge, skills, and abilities, which highlights the problem of financial competencies among young people. Therefore, the research focuses on this segment of the population, comprising 169 respondents under the age of 30 with secondary education. This research aims to examine and demonstrate differences in the knowledge and preferences of respondents, taking into account their gender, economic activity, and the size of their place of residence, as well as raise the issue of the availability of necessary information. Statistical analysis included the chi-square test and Pearson's correlation coefficient, and the results indicated significant differences, given that they had little objective knowledge about finances, distrust in the quality of formal educational programs, or a high level of awareness of the importance of financial literacy.

Keywords: educational programs; financial education; financial knowledge; financial literacy; information

